

**1981—1985 METŲ
PERIODINIAI BIBLIOGRAFINIAI LEIDINIAI.
ANALITINĖ APŽVALGA**

OSVALDAS JANONIS

Respublikos bibliografinių priemonių sistemoje neabejotinai svarbią vietą užima periodiniai bibliografiniai leidiniai. Teikdami reguliarią bibliografinę informaciją, jie padeda skaitytojui sekti naują, jį dominančią literatūrą.

Vienuoliktąjį penkmetį įvyko nemaža bibliografinės periodikos sistemos pakitimų. Leidinių sistema pasipildė naujomis Prietaisų, automatizavimo ir valdymo sistemų MTI skyriaus¹, Respublikinio sporto metodikos kabineto², Statybos technologijos tyrimo centro³, Respublikinės mokslinės pedagoginės⁴, Vilniaus inžinerinio statybos instituto⁵ bibliotekų bibliografinėmis priemonėmis. Literatūros sąrašai „Darbo sociologija“ ir „Socialinis planavimas“ pradėti leisti vienu leidiniu⁶.

1981 metais Valstybinė respublikinė biblioteka nustojo leisti „Literatūros naujienų“ C seriją (Technika), VISI biblioteka — „Naujos literatūros“ sąrašą. Ypač didelę žalą skaitytojams, bibliotekų ir informacijos tarnybų darbuotojams padarė sprendimas atsisakyti leisti technikos literatūros rodyklę. Formaliai Valstybinės respublikinės bibliotekos bibliografai teisūs, nes biblioteka yra humanitarinio profilio bibliografinių leidinių rengėja. Susidariusią bibliografinių leidinių sistemos spragą turėjo kuo greičiau likviduoti Respublikinė mokslinė techninė biblioteka.

Buitinio gyventojų aptarnavimo ministerijos Projektavimo technologinis institutas po vienerių metų pertraukos pradėjo leisti lietuvių kalba naujų leidinių rodyklę⁷.

Periodinės bibliografinės rodyklės ir sąrašai buvo leidžiami biblio-

¹ Информационно-библиографический указатель / М-во приборостроения, средств автоматизации и систем управления. Отдел НИИ. — Вильнюс, 1984 —

² Bibliografinė rodyklė / KSKS prie LTSR Mi istrų Tarybos, Resp. sporto metodikos kab. — V. 1984 —

³ Signalinė informacija apie naujus leidinius Statybos technologijos tyrimo centro informaciniuose fonduose / Resp. tarpkolūk. statybos org. susiv. — V., 1985 —

⁴ Pedagoginė ir metodinė literatūra, gauta Respublikinėje mokslinėje pedagoginėje bibliotekoje. — V. 1981 —

⁵ Informacinis lapelis. Ser. Aukštosios mokyklos problemos / VISI b-ka. — V., 1982 — Informacinis lapelis. Ser. Nauja užsienio literatūra / VISI b-ka. — V., 1982 —

⁶ Darbo sociologija. Socialinis planavimas: Naujos literatūros sąrašas // RMTB, LTSR liaud. ūkio specialistų tobulinimosi inst., Soc. ekon. planavimo metodikos kab. — V.: LIMTI, 1984 —

⁷ Nauji leidiniai PTI informaciniuose fonduose / LTSR buit. gyventojų aptarnavimo m-ja, Projekt. technol. inst. — V., 1983 —. 1972—1981 m. ejo antr.: Библиографический указатель информационных материалов, поступающих в справочно-информационный фонд (СИФ) Проектно-технологического института МВОИ ЛитССР.

tekų, mokslinio tyrimo įstaigų, kitų organizacijų ir įstaigų vardu (žr. 1 lentelę).

1 lentelė

Periodinių bibliografinių leidinių leidėjai*

Leidėjai	Leidinių skaiči
Knygų rūmai	3
Bibliotekos	13
Mokslinio tyrimo įstaigos	5
Kitos įstaigos ir organizacijos	8

Vienuoliktojo penkmečio pabaigoje respublikoje reguliariai ėjo apie 30 periodinių leidinių, iš jų 6 bibliografinės rodyklės (kiti — bibliografiniai sąrašai). Bibliografinių leidinių pasiskirstymas pagal bibliografuojamų dokumentų turinį matyti iš 2 ir 3 lentelių.

2 lentelė

**Periodinių bibliografinių leidinių pasiskirstymas
pagal mokslo šakas**

Mokslo šaka, praktinės veiklos sritis	Leidinių skaičius pavadinimais
Gamtos mokslai	1
Technika. Technikos mokslai	6
Zemės ūkis. Žemės ūkio mokslai	1
Sveikatos apsauga. Medicinos mokslai	1
Ekonomika. Ekonomikos mokslai	4
Valstybė ir teisė. Teisės mokslai	1
Kultūra. Mokslas. Svetimas	5
Daugiašakiai	3
Universalūs	7

3 lentelė

**Periodinių bibliografinių leidinių pasiskirstymas
pagal bibliografuojamų
dokumentų turinį rūšimis (1985 m.)****

Leidinio rūšis	Leidinių skaičius pavadinimais
Universalūs	7
Daugiašakiai ir šakiniai	15
Temi	7

* Bendri skirtingų įstaigų ir organizacijų leidiniai nurodomi pakartotinai. Nereguliariai, taip pat iki 30 egz. leisti leidiniai nepateikiami.

** Bibliografiniai periodiniai leidiniai, kuriuose kitų mokstų literatūra užima nedidelę dalį, skaičiuojami kaip šaki.

Taigi daugiausia periodinių bibliografinių leidinių buvo leidžiama technikos, ekonomikos, kultūros, mokslo ir švietimo klausimais. Vieni iš jų informavo apie bibliotekos (informacijos tarnybos) gautą literatūrą, kiti — apie kelių bibliotekų gautus leidinius (suvestiniai bibliografiniai leidiniai), tretį — apie visą respublikoje ir iš dalies TSRS leidžiamą literatūrą (žr. 4 lentelę).

4 lentelė

**Periodinių bibliografinių leidinių pasiskirstymas
pagal ryšį su bibliotekos
(informacijos tarnybos) fondu (1985 m.)**

Medžiagos apimtis	Leidinių skaičius pavadinimais
Vienos bibliotekos (informacijos tarnybos) literatūra	14
Suvestiniai bibliografiniai leidiniai	5
Nepriklausomai nuo fondo	10

Kai kuriuos bibliografinius leidinius sudaro daug bibliotekų. Pavyzdžiui, bibliografinė rodyklei „Aukštasis mokslas“⁸ pateikia medžiagą 12 aukštųjų mokyklų bibliotekų pagal LTSR aukštojo ir specialiojo vidurinio mokslo ministerijos patvirtintą tematiką. Naujų užsienio knygų suvestinio katalogo⁹ dalyvių skaičius — 35, „Zemės ūkio literatūros suvestinės rodyklės“¹⁰ — 10.

Du trečdaliai bibliografinių periodinių leidinių leidžiami jau du daugiau penkmečių (žr. 5 lentelę)

5 lentelė

Periodinių bibliografinių leidinių amžius (1985 m. pab.)

Amžius metai	Leidinių skaičius
1—5	7
6—10	9
11 ir daugiau	12

⁸ Aukštasis mokslas: LTSR m-klų b-klų suvest. inform. bibliogr. r-klė / VVU. Zinyb. informacijos problemų moksl. tyrimo labor. — V., 1975

⁹ Užsienio knygos Lietuvos TSR bibliotekose: Sist. katalogas / LTSR MA CB. — M.; V., 1974 — (Visasąj. užsienio knygų suvest. katalogų sistema; D. 4. Region. katalogai / TSRS valst. vieš. moksl. techn. b-ka).

¹⁰ Zemės ūkio literatūros suvestinė rodyklė / Resp. ž. ū. moksl. b-ka, LTSR VRB. — V.: LTSR ž. ū. m-ja, 1974 —

Beveik pusės leidinių periodiškumas — kas ketvirtį (žr. 6 lentelę).

Labai nereguliariai Vilniaus elektros suvirinimo įrenginių fabriko techninės bibliotekos leistas literatūros sąrašas¹¹, matyt, nebegali būti traktuojamas kaip periodinis.

6 lentelė

Periodinių bibliografinių leidinių periodiškumas (1985 m.)

Periodiškumas	Leidinių skaičius pavadinimais
Savaitinis	1
Kas 2 savaites	1
Mėnesinis	11
Kas 2 mėnesius	2
Kas ketvirtį	14
Įvairus	1

Periodinių bibliografinių leidinių tiražai beveik nesikeitė (žr. 7 lentelę).

7 lentelė

Periodinių bibliografinių leidinių vidutiniai tiražai 1985 metais

Tiražas	Leidinių skaičius pavadinimais
iki 100	9
101—200	6
201—300	4
301—500	5
501—800	3
2400	1
	1

Siek tiek padidėjo „Aukštojo mokslo“, „Ekspresinformacijos“¹², „Lietuvos TSR techninių bibliotekų mainams skirtos literatūros sąrašo“¹³, Komunalinio ūkio projektavimo instituto „Signalinės informacijos.“¹⁴ ti-

¹¹ Новая техническая литература / Вильн. з-д электросвар. оборудования. Техн. б-ка. — В., 1977 —

¹² Ekspresinformacija apie naujus spaudinius, išėjusius Tarybų Lietuvoje / LTSR knygų rūmai. — V., 1947 —

¹³ Lietuvos TSR techninių bibliotekų mainams skirtos literatūros sąrašas / RMTB. — V.: LIMTI, 1976 —

¹⁴ Signalinė informacija: Dokumentai, literatūra ir projektavimo medžiaga / Komunalinio ūkio projektavimo inst. — V. 1974 —

ražai. Penkmečio pabaigoje truputį sumažėjo leidinių „Darbo sociologija. Socialinis planavimas“, «Информационный указатель республиканских стандартов Литовской ССР»¹⁵ tiražai.

Beveik trečdalis visų periodinių bibliografinių leidinių tiražas neviršijo 100 egzempliorių. Didžiausi is tiražais buvo leidžiami Knygų rūmų leidiniai „Ekspresinformacija“ ir „Spaudos metraštis“¹⁶, oficialus leidinys «Информационный указатель республиканских стандартов Литовской ССР». Stabiliai 650—750 egzempliorių tiražais ėjo Valstybinės respublikinės bibliotekos „Literatūros naujienos“¹⁷. Suvestinių bibliografinių leidinių tiražai svyravo nuo 140 („Užsienio knygos Lietuvos TSR bibliotekose“) iki 600 egzempliorių („Aukštasis mokslas“).

Savo visuomeninio vaidmens kai kurie leidiniai negalėjo atlikti dėl mažo tiražo, pavyzdžiui, 5 egzempliorių tiražu leistas „Literatūros naujienos“¹⁸. Išimtį sudaro nebent kai kurių gamyklų bibliografiniai leidiniai (pvz., Panevėžio „Ekrano“ literatūros sąrašas¹⁹, leistas 28 egzempliorių tiražu).

Bibliografinės atrankos klausimai periodiniuose bibliografiniuose leidiniuose sprendžiami įvairiai. Respublikos spaudą ir tarybinės lituanikos spaudinius bibliografavo Knygų rūmai valstybinėje bibliografinėje rodyklėje „Spaudos metraštis“. Leidiniuose „Bibliografinė-informacinė medžiaga rajonų ir miestų vykdomiems komitetams“²⁰, „Darbas ir profesinės sąjungos“²¹, „Darbo sociologija. Socialinis planavimas“, „Leidybinis darbas.“²² ir kai kuriuose kituose nurodoma respublikoje ir TSRS išleista literatūra lietuvių ir rusų kalbomis (knygos, brošiūros, straipsniai). „Literatūros naujienų“ B serijoje (Kultūra. Menas) bibliografuojamos knygos, rinkti jų, tęstinių ir periodinių leidinių straipsniai, recenzijos ir kita lituanistinė medžiaga. Šis leidinys nuosekliai papildo analogiškus Kultūros ir meno problemų informacinio centro leidinius, yra pagrindinė kultūros ir meno specialistų bibliografinio aptarnavimo priemonė.

Kai kurių periodinių bibliografinių leidinių sudarytojai kelia kuklesnius uždavinius ir produkciją adresuoja savo įstaigos arba savo profilio įstaigų informacijos vartotojams. Apie gautus dokumentus informuoja Respublikinis sporto metodikos kabinetas leidinyje „Bibliografinė rodyklė“, Vilniaus universiteto Mokslinė biblioteka — „Naujai gautų knygų biu-

¹⁵ Информационный указатель республиканских стандартов Литовской ССР: (Изд. офид.) / Гос. план. ком. Лит ССР, Отд. стандартизации. — В., 1965 —

¹⁶ Spaudos metraštis: LTSR valst. bibliogr. r-klė / LTSR knygų rūmai. — V., 1957 —

¹⁷ Literatūros naujienos / LTSR VRB. — V., 1977 —
Ser. A, Visuomenės mokslai.
Ser. B, Kultūra. Menas.

¹⁸ Literatūros naujienos Respublikinėje bazinėje profsąjungų bibliotekoje ir filialuose: Bibliogr. sąrašas. — V., 1979 —

¹⁹ Информационный бюллетень / Паневеж. з-д «Экранас». — Паневежис, 1976? —

²⁰ Bibliografinė-informacinė medžiaga rajonų ir miestų vykdomiems komitetams / LTSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumas. Tarybų darbo sk. — V., 1973 —

²¹ Darbas ir profesinės sąjungos: Bibliogr. sąrašas // Resp. baz. profsąjungų b-ka. — V., 1979 —

²² Leidybinis darbas. Poligrafijos pramonė. Knygų leidyba. Valstybinė bibliografija. Spaudos statistika: Inform. biul. / LTSR knygų rūmai, Spaudos MTIB. — V., 1975 —

letenis²³, Buitinio gyventojų aptarnavimo ministerijos Projektavimo technologijos institutas — „Nauji leidiniai PTI informaciniuose fonduose“, Komunalinio ūkio projektavimo institutas — „Signalinė informacija.“, Statybos technologinis tyrimo centras — „Signalinė informacija apie naujus leidinius.“ ir t. t. Valstybinės respublikinės bibliotekos „Literatūros naujienų“ A serija (Visuomenės mokslai) taip pat nurodo tik jos gautas naujas knygas.

Dokumentų atranka pagal kitus požymius taip pat dažnai skirtinga. „Aukštojo mokslo“ bibliografinė rodyklė yra aiškaus kompleksinio pobūdžio — joje nurodoma literatūra studentų turizmo, sveikatos apsaugos ir higienos, aukštojo mokslo pedagogikos ir komunistišką auklėjimo klausimais. Čia bibliografuojama ir pažintinė literatūra.

Standartai, normos, taisyklės ir kiti normatyviniai-techniniai bei kitų rūšių dokumentai gausiai pateikiami Statybos technologijos tyrimo centro, Komunalinio ūkio projektavimo instituto, Vilniaus hidrometeorologijos observatorijos²⁴ leidiniuose. Respublikoje leidžiamas oficialus periodinis leidinys «Информационный указатель республиканских стандартов Литовской ССР». Jame registruojami patvirtinti, pakeisti ir nustoję galioti respublikiniai standartai.

Kai kurie periodiniai bibliografiniai leidiniai specialiaame skyrelyje skelbia savo įstaigos leidinių sąrašus. Taip nurodomi Respublikinio sporto metodikos kabineto, Spaudos informacijos centro leidiniai.

Ne visuose bibliografiniuose leidiniuose laikomasi bibliografinio aprašo, žodžių santrumpų valstybinių standartų. Praktiškai nepriekiaštingas aprašas didžiųjų bibliotekų leidinių, taip pat tų, kurie sudaromi kataloginių kortelių kopijavimo pagrindu. Prastesnė bibliografinio aprašo kokybė yra nebibliotekinių įstaigų ir organizacijų, iš jų — informacijos tarnybų. Daug trūkumų yra Buitinio gyventojų aptarnavimo ministerijos Projektavimo technologinio instituto bibliografiniame sąrašo „Nauji leidiniai PTI informaciniuose fonduose“ Jame dažnai nenurodoma knygų puslapių, dalis lietuviškų knygų aprašoma rusų kalba, dėl to sunkiau identifikuoti dokumentus (ypač neautorinius), ne vietoje nurodomos pastabos ir pan. Nemažai bibliografinio aprašo klaidų, netaisyklingų žodžių santrumpų buvo leidinio „Signalinė informacija apie naujus leidinius Statybos technologinio centro informaciniuose fonduose“ pirmuose numeruose (vėliau jo kokybė šiek tiek pagerėjo). Bibliografinio aprašo ir kitų valstybinių standartų ypač turėtų laikytis informacijos tarnybos, informuojančios apie kitų sričių standartus.

„Lietuvos TSR techninių bibliotekų mainams skirtos literatūros sąrašas“ vartojamas vadinamasis suprastintas bibliografinis aprašas, kuris priimtinas tokio pobūdžio leidiniams. Trumpas aprašas ateityje turi būti sudaromas tik pagal Valstybinį standartą.

Neabejotinai vertingas bibliografinis įrašo elementas — knygų už-

²³ Naujai gautų knygų biuletenis / VVU. Moksl. b-kos Informacijos sk. — V., 1966 —

[Ser.] Visuomenės mokslai.

[Ser.] Gamtos mokslai.

²⁴ Bibliografinis biuletenis / Vilniaus hidrometeorologijos observat. — V., 1960

sienio kalbomis antraščių vertimas į rusų kalbą, vartojamas suvestiniame kataloge „Užsienio knygos Lietuvos TSR bibliotekose“ Šito pasigendama „SNO depozitinio fondo naujų leidinių“ sąrašė.

Suvestiniuose periodiniuose bibliografiniuose leidiniuose pasitaiko ir kitų bibliografių išrašo elementų: bibliotekų siglos, dokumentų šifrai ir kt. Pavyzdžiui, „Aukštojo mokslo“ bibliografinėje rodyklėje net prie straipsnių aprašų nurodomos periodinius leidinius turinčių bibliotekų siglos ir šifrai. 1986 metų trečiojo numerio duomenimis, žurnalą «*Бюллетень Министерства высшего и среднего специального образования СССР*» gavo penkios respublikos aukštosios mokyklos (iš 12 dalyvaujančių rengiant leidinį!). Šiuo atveju siglų ir leidinių šifrų kartojimas kiekvieniame bibliografiniame įrašė, skirtame iš jo aprašomiems straipsniams, dirbtinai išplečia leidinio apimtį. Pakaktų pirmajame metų numeryje išspausdinti periodinius leidinius aukštojo mokslo klausimais gaunančių bibliotekų nedidelį sąrašėlį. Taip gerokai sumažėtų šios bibliografinės rodyklės apimtis.

Kadangi nevienoda periodinių bibliografinių leidinių paskirtis, skirtingi tikslai ir bibliografuojamų dokumentų rūšys bei turinys, taikomi ir įvairūs bibliografinio grupavimo būdai. Sisteminis grupavimas yra daugelyje valstybinės bibliografinės rodyklės „Spaudos metraštis“ dalių, Knygų rūmų leidinyje „Ekspresinformacija“, Vilniaus universiteto Mokslinės bibliotekos „Naujai gautų knygų biuletenyje“, suvestiniame kataloge „Užsienio knygos Lietuvos TSR bibliotekose“ ir kt. Leidiniuose „Aukštasis mokslas“, „Bibliografinė-informacinė medžiaga miestų ir rajonų vykdomiešiams komitetams“, „Darbas ir profesinės sąjungos“ bibliografiniai įrašai grupuojami temine tvarka. Pasitaiko ir kitokių grupavimo būdų. „Bibliografiniame biuletenyje“ grupuojama pagal įstaigas, gavusias leidinius, o smulkiau — pagal dokumentų rūšis ir tipus. Pagal įmones ir organizacijas, o jų viduje abėcėlės tvarka bibliografiniai įrašai grupuojami „Lietuvos TSR techninių bibliotekų mainams skirtame literatūros sąrašė“ Šie bibliografinio grupavimo būdai įvairiai orientuoja skaitytoją.

Tobulintinas leidinio „Bibliografinė-informacinė medžiaga rajonų ir miestų vykdomiešiams komitetams“ įrašų grupavimas. Oficialieji dokumentai aprašytini viename skyrelyje. Neaiškus skyrelio „Tarybų veikla“ turinys — juk visas bibliografinis leidinys skirtas šiai temai. Įvairi medžiaga, kuri pagal turinį turėtų būti priskirta tam tikroms temoms, pateikiama skyrelyje „Patariame, rekomenduojame, konsultuojame“

Reikėtų pakoreguoti leidinio „Darbas ir profesinės sąjungos“ temų tvarką. Literatūros sąrašė „Darbo sociologija. Socialinis planavimas“ taikomas retai praktikuojamas formalus grupavimo būdas (1. Knygos, 2. Straipsniai).

Ypač prastas bibliografinis grupavimas Respublikių sporto metodikos kabineto leidinio „Bibliografinė rodyklė“ Čia įvairių mokslo šakų leidinių aprašai pateikti be jokios tvarkos. Reikėtų pasirinkti sisteminį grupavimo principą. Kadangi kabineto biblioteka gauna nedaug leidinių, užtektų iškelti tik stambiausius kurios nors klasifikacijos skyrius.

Savotiškai bibliografių išrašai pateikiami leidinyje «Указатель

рукописей, депонированных в ЛитНИИТИ . . .»²⁵. Jame deponuotų rankraščių referatai grupuojami mokslo šakų abėcėlės tvarka, todėl išsklaidomi gretimi mokslai. Be rubrikos „Visuomenės mokslai“, yra ir savarankiškos rubrikos kai kuriems visuomenės mokslams. Leidinio sudarytojai turėtų pasirinkti sisteminį grupavimo būdą. Kadangi visuose įrašuose nurodomas UDK indeksas, galima būtų taikyti šioje klasifikacijoje vartojamą mokslų seką.

Vilniaus hidrometeorologijos observatorijos leidinyje „Bibliografinis biuletenis“ pateikta ir Kauno bei Klaipėdos observatorių gaunama literatūra, todėl toks ir bibliografinio grupavimo būdas. Skyrių viduje dokumentų aprašai sugrupuoti pagal jų tipus ir rūšis. Kadangi leidinio tematika labai siaura, matyt, galima grupuoti ne pagal turinį. Pradėjus naudoti observatorių siglas, nebereikėtų keletą kartų kartoti visų observatorių gauto to paties leidinio aprašo, paprastesnė taptų schema, sumažėtų leidinio apimtis.

Dėl nepreciziško klasifikavimo leidiniuose „SNO depozitinio fondo nauji leidiniai“²⁶ ir „Nauji leidiniai PTI informaciniuose fonduose“ atsirado skyrelis „Įvairūs leidiniai“

Skirtingais būdais grupuojama mainų literatūra. RMTB „Lietuvos TSR techninių bibliotekų mainams skirtos literatūros sąrašė“ grupuojama pagal įmones ir organizacijas, o jų viduje — abėcėlės tvarka. Naudojant įmonių ir organizacijų siglas, galima būtų pasirinkti tikslesnį grupavimo būdą, patogesnį mainų literatūros sąrašų vartotojams.

Pasitaiko atveju, kai skyrių ar poskyrių formulotės neatitinka juose aprašytos medžiagos turi io, tipų, rūšių. Štai bibliografinės rodyklės „Aukštasis mokslas“ skyriuje „Disertacijos“ duodami tik jų autoreferatų aprašai.

Trumpai apžvelgus bibliografinio grupavimo būdus, matyti, kad mažiau kritinių pastabų pelno bibliotekų sudaromi periodiniai bibliografiniai leidiniai. Jų darbuotojai neblogai išmano grupavimo pagal turinį metodiką, tuo tarpu kitų įstaigų ir organizacijų darbuotojai dažnai metodikos pagrindų neturi. Jiems vertėtų daugiau naudotis bibliotekinėmis ir bibliografinėmis klasifikacijomis, rubrikatoriais, analogiškų TSRS bibliografinių leidinių sukaupta patirtimi.

Ne visų periodinių bibliografinių leidinių pratarinės yra kokybiškos. Neretai jos labai trumpos, kartais formalios, „reklaminių“ pobūdžio (pvz., leidiniuose „Leidybinis darbas. “. „Nauja medicinos literatūra“²⁷). Pratarinėse trūksta pagrindinių duomenų apie leidinio paskirtį, bibliografinės paieškos šaltinius, atrankos principus, bibliografinės charakteristikos, grupavimo priedų ypatumus. Skurdi leidinio „Bibliografinė-informacinė medžiaga miestų ir rajonų vykdomiesiems komitetams“ pratarinė. Išsamios pratarinės svarbos nesuvokia ir Valstybinės respublikinės bibliotekos bibliografai. Visai jos nėra Respublikinio sporto metodikos kabineto „Bibliografinėje rodyklėje“, Vilniaus hidrometeorologijos observatorijos „Biblio-

²⁵ Указатель рукописей, депонированных в ЛитНИИТИ — Вильнюс, 1979 —

²⁶ SNO depozitinio fondo nauji leidiniai: R-klė / VVU Moksl. b-ka. — V., 1976 —

²⁷ Nauja medicinos literatūra / Valst. moksl. medicinos b-ka. — V., 1974 —

grafiniame biuletenyje“, kolektyviniame leidinyje „Darbo sociologija. Socialinis planavimas“ Pratarinės neturi net Knygų rūmų „Ekspresinformacija apie naujus spaudinius, išėjusius Tarybų Lietuvoje“ Skaitytoją ypač domintų jos bibliografinės atrankos principai.

Neretai pratarinės vadinamos įvadais ir kitais terminais.

Neabejotina, kad pratarinė turėtų būti bent jau kiekvienų metų pirmajame bibliografinių rodyklių numeryje.

Dažniausiai periodinių bibliografinių leidinių sudarymo šalti iai nenurodomi nei pratarinėse, nei specialiaame jų sąraše. Štai suvestinėje bibliografinėje rodyklėje „Aukštasis mokslas“ bibliografuojami ir leidiniai, kurių respublikos bibliotekos neturi. Iš kokių tai daroma šaltinių, taip ir lieka mįslė. Pratarinėje šiuos leidinius siūloma gauti per TBA TSRS mokslinėse bibliotekose (beje, dalis tų leidinių yra kitose respublikos bibliotekose, kurios neprideda prie rodyklės rengimo, todėl šis siūlymas klaidina skaitytoją). Vadinasi, ši literatūros rodyklė peržengia suvestinio bibliografinio leidinio ribas. Nebeaiškus tampa ir jos santykis su Aukštojos mokyklos problemų MTI leidiniais.

Peržiūrėtų šaltinių sąrašą pateikia tik leidinys „Darbo sociologija. Socialinis planavimas“

Retokai periodiniuose bibliografiniuose leidiniuose yra pagalbinės rodyklės. Pavardžių rodyklė pateikiama Knygų rūmų biuletenyje „Leidybinis darbas“. Valstybinės respublikinės bibliotekos „Literatūros naujienų“ B serijoje (išeina atskiru sąsiuviniu). Autorių, sudarytojų ir redaktorių bei anoniminių darbų antraščių rodyklės yra suvestiniame kataloge „Užsienio knygos Lietuvos TSR bibliotekose“ Siekdami nors kiek kompensuoti serijų rodyklės stoką „Spaudos metraštyje“ (ši valstybinė bibliografinė rodyklė turi plačiausią pagalbinių rodyklių sistemą), Knygų rūmai „Ekspresinformacijoje“ skelbia serijoje išleistų knygų sąrašus pagal leidyklas.

Būtina pavardžių rodyklė LIMTI leidžiamoje deponuotų rankraščių rodyklėje. Pagalbinės rodyklės padidina galimybes naudoti periodinį bibliografinį leidinį retrospektyviajai bibliografiniai paieškai, todėl, jei įmanoma, jos turėtų būti sudarinėjamos daugumai bibliografinių leidinių.

Bibliografinėje periodikoje taip pat pasitaiko įvairių priedų. Pateikiami suvestinių leidinių sudarytojų (bibliotekų), o kartais ir temų, kurioms renkama medžiaga, sąrašai („Aukštasis mokslas“). Vietovardžių ir sąlyginių santrumpų sąrašai pridedami suvestiniame kataloge „Užsienio knygos Lietuvos TSR bibliotekose“

Naudotis periodiniu bibliografiniu leidiu palengvina (arba apsunkina) jo apipavidalinimas. Kai kurių leidinių (ypač suvestinių) turinys, rubrikų pavadinimai tekste pateikiami lygiagrečiai rusų kalba. „Aukštajame moksle“ yra ir lygiagretus antraštinis puslapis bei pratarinė rusų kalba. Be priekaištų šiuo atžvilgiu leidžiamas „Spaudos metraštis“ Vilniaus universiteto Mokslinės bibliotekos informacijos skyriaus „Naujai gautų knygų biuletenio“ turinį, matyt, turėtų atstoti klasifikacijos schemos pagrindinių skyrių sąrašai viršeliuose, tačiau čia nenurodomi puslapiai. Dėl to leidiniu nepatogu naudotis.

Kai kurie leidiniai įforminti nesilaikant elementariausių reikalavimų. Taip ir nepavyko nustatyti Valstybinės respublikinės bibliotekos grupinio tvarkymo medžiagoje aptikto leidinio «Информационный бюллетень новых поступлений в справочно-информационный фонд завода» sudarytojo. Leidinyje, išskyrus antraštę, nepateikta jokių duomenų.

Retas periodinis bibliografinis leidinys spausdinamas poligrafiniu būdu. Dažniausiai jie tiražuojami įvairiomis dauginimo priemonėmis. 100 egz. tiražu bibliografinį sąrašą „Mūsų knygos“²⁸ Lietuvos AŠM draugijos biblioteka išleidžia aklųjų šriftu. Gera spausdinama su ESM suvestinio katalogo „Užsienio knygos Lietuvos TSR bibliotekose“ poligrafinė kultūra. Kortelių kopijavimo pagrindu leidžiama Komunalinio ūkio projektavimo instituto „Signalinė informacija“, Organizacinio techninio kelių tiesimo tresto MTI skyriaus leidinys „Autokelių tiesimas ir eksploatavimas“²⁹ ir kt. Labai prasta kopijavimo technika leidžiami Panevėžio viešosios bibliotekos šakiniai ir teminiai literatūros sąrašai.

Vienuoliktajame penkmeteje kai kurių periodinių bibliografinių leidinių formatai sumažėjo dvigubai, tačiau jų išvaizda nuo to nenukentėjo. Sutaupyta nemaža popieriaus.

Pasitaiko, kad periodiniai leidiniai per visus metus nenumeruojami („Nauji leidiniai PTI informaciniuose fonduose“). Tai nepatogu ir skaitytojams, ir bibliotekininkams, ir bibliografams.

Nepateisinamas ir dažnas periodinių bibliografinių leidinių pavadinimų kaitaliojimas. Pavyzdžiui, „Signalinė informacija apie naujus leidinius Statybos technologinio tyrimo centro informaciniuose fonduose“ jau ėjo keturiais skirtingais pavadinimais. Kai kurie leidinių pavadinimai galėtų būti lakoniškesni, aiškiau atskleisti turinį bei pobūdį.

Daug leidinių, kuriuose blogai vartojami bibliografijos terminai. Pavyzdžiui, „Aukštojo mokslo“ sudarytojai pratarmėje teigia, kad bibliografiniai aprašai „dėstomi dalykinėmis rubrikomis“ Iš tikrųjų šiame leidinyje bibliografiniai sąrašai grupuojami temine tvarka. Respublikinės bazinės profsąjungų bibliotekos bibliografinio sąrašo „Darbas ir profesinės sąjungos“ pratarmėje rašoma, kad „medžiaga dėstoma sistemine tvarka“, o iš tikrųjų naudojamas teminis bibliografinis grupavimas.

Klaidingai nurodomas kai kurių periodinių leidinių tipas. Vilni universiteto Mokslinės bibliotekos „SNO depozitinio fondo naujų leidinių“ paantraštėje skelbiama, kad tai esanti rodyklė. Pagal struktūrą leidinys yra bibliografinis sąrašas. Bibliografijos moksle seniai nebeskiriama informacinės bibliografinės priemonės rūšis, tačiau šis terminas vartojamas net periodinių bibliografinių leidinių antraštėse ir paantraštėse.

Bibliografinių leidinių nereikėtų vadinti informaciniais lapeliais (VISI biblioteka), ekspresinformacijomis (Prekybos ministerijos DMO ir ekonominių tyrimų laboratorijos MTI skyrius³⁰), signaline informacija

²⁸ Mūsų knygos: Bibliogr.inform. leid. / Liet. aklųjų d-jos Resp. CB. — V.: LAD 1-kl., 1968 —

²⁹ Autokelių tiesimas ir eksploatavimas: Bibliogr.inform. / Org. techn. kelių tiesimo trestas. MTI skyrius. — V., 1979 —

³⁰ Ekspresinformacija // LTSR prekybos m-j.: DMO ir ekon. tyrimų labor. MTI skyrius. — V. ? —

(Komunalinio ūkio projektavimo institutas ir kt.). Beje, tai labai apsun-
kino sudaryti visų respublikoje leidžiamų periodinių bibliografinių leidi-
nių sąrašą (Knygų rumai savo leidiniuose daro nemažą atranką).

Palyginus periodinius bibliografinius leidinius, aiškiai matyti, kad
geresnės kokybės yra bibliotekų leidiniai. Specifinių bruožų turi informa-
cijos tarnybų leidiniai. Juose labiau vyrauja formalūs bibliografavimo
kriterijai, menkesnė bibliografinio aprašo ir grupavimo kultūra. Pasirū-
pinti tokių periodinių bibliografinių leidinių kokybe pirmiausia turėtų in-
formacijos tarnybų metodikos centrai. Šį klausimą vertėtų apsvarstyti ir
VTBK bibliografijos tarnyboje. Parengus metodikos rekomendacijas (ar
bent metodinį laišką), galima laukti greitesnių permainų į gerąją pusę.

Tik keletas periodinių bibliografinių leidinių platinama per „Sąjun-
ginę spaudą“, o galima būtų ir daugiau platesnės visuomeninės paskirties
leidinių.

Periodinių bibliografinių leidinių kokybės gerinimo viltis taip pat
reikia sieti su knygų leidybos standartų laikymosi kontrolės stiprinimu,
valstybinių standartų įvairių rūšių bibliografinėms rodyklėms parengi-
mu.

Vilniaus universiteto
Kauno vakarinio fakulteto
Bibliotekininkystės ir bibliografijos katedra

[Iteikta 1987 m. kovo mėn.

**ПЕРИОДИЧЕСКИЕ БИБЛИОГРАФИЧЕСКИЕ ИЗДАНИЯ
В 1981—1985 гг. АНАЛИТИЧЕСКИЙ ОБЗОР**

ОСВАЛЬДАС ЯНОНИС

Резюме

В статье дан анализ около 30 периодических библиографических указателей и списков, издававшихся в республике в 1981—1985 гг. Анализ проведен по различным признакам: по издававшим библиотекам и другим учреждениям, типам и видам, по содержанию, связи с фондом библиотеки (информационной службы), периодичности, тиражам, виду отражаемых документов и др. Анализ методики периодических библиографических изданий вскрыл существенные недостатки. Наиболее слабыми в методическом отношении являются издания информационных служб. Даны рекомендации по их совершенствованию.

**ISSUES OF BIBLIOGRAPHICAL PERIODICALS OF THE PERIOD
OF 1981—1985. ANALYTICAL REVIEW**

OSVALDAS JANONIS

S u m m a r y

30 issues of various bibliographical Periodicals (published in this republic) accord-
ing to their different features have been analysed within the period of 1981—1985.
The analysis of the method of these issues showed some drawbacks of the methods.
Recommendations to improve the drawbacks of the methods are given in the article.